

Expert judgement vleermuisonderzoek Geerpark Vlijmen

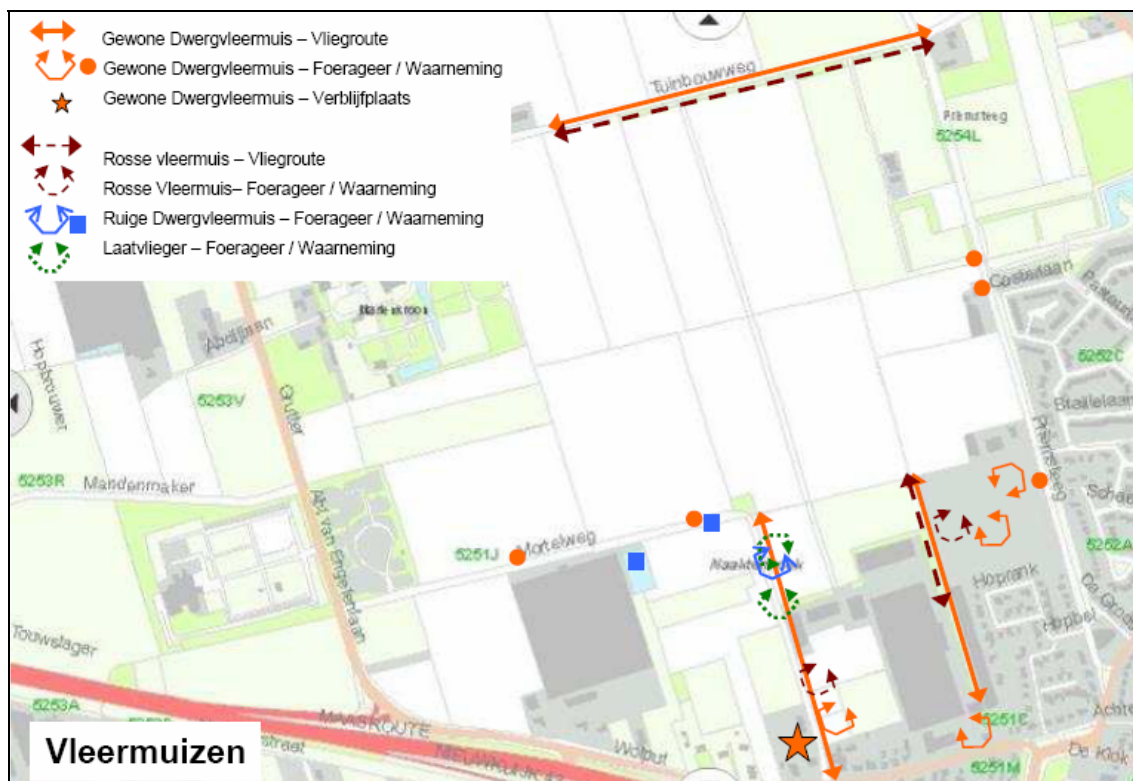
R.M. Koelman - 22 september 2010

Inleiding

Geerpark is een geplande nieuwbouwwijk van ca. 46 hectare aan de westkant van Vlijmen (gemeente Heusden, Noord Brabant), waarin ca. 765 woningen gerealiseerd worden. De wijk wordt gerealiseerd door gemeente Heusden en wooncorporatie Woonveste. Initiatiefnemers zijn provincie Noord-Brabant, gemeente Heusden, wooncorporatie Woonveste en waterschap Aa en Maas. Gezamenlijk zetten deze partijen zich in om van Geerpark een voorbeeld te maken voor duurzame nieuwbouwwijken, waarbij de ambitie is om van Geerpark de meest duurzame woonwijk van Nederland te maken. Deze ambitie hebben de partijen vastgelegd in een intentieverklaring en een ambitiekaart.

In 2007 is door Arcadis een quickscan flora en fauna uitgevoerd voor het plangebied. Op basis van deze quickscan heeft in 2007 en 2008 vervolgonderzoek plaatsgevonden naar de aanwezigheid van vleermuizen, vogels, amfibieën en vissen in het plangebied. Het vervolgonderzoek is uitgevoerd door medewerkers van Croonen Adviseurs. De resultaten zijn weergegeven in een rapportage (Croonen Adviseurs, 2010. Flora- en faunaonderzoek Geerpark, Vlijmen). Zie onderstaande kaart voor een overzicht van de in 2007 aangetroffen vleermuiswaarden.

De gemeente Heusden - bij monde van dhr. van Limburg, projectleider Geerpark - heeft de Zoogdierverseniging gevraagd om een expert judgement van het in 2007 uitgevoerde vleermuisonderzoek, waarbij met name aandacht wordt besteed aan de in het plangebied aangetroffen vliegroutes. De bevindingen zijn weergegeven in onderhavige notitie.

Afbeelding 1. Kaart uit het rapport van Croonen Adviseurs (2010), met daarop aangegeven de tijdens het onderzoek aangetroffen vleermuiswaarden.

Betrouwbaarheid onderzoek

Methodes

Uit het rapport is op te maken dat er bij het onderzoek geïventariseerd is volgens de methode zoals beschreven in de 'Handleiding voor het inventariseren en determineren van Nederlandse vleermuissoorten met behulp van batdetectors' (Helmer, Limpens en Bongers 1987). Het veldwerk is in zeven bezoekrondes uitgevoerd van mei tot en met augustus 2007, met in elke maand een bezoek in de avond en een bezoek in de ochtend. Gedurende de bezoeken werd het onderzoeksgebied te voet doorkruist, zodanig dat een gebiedsdekkende inventarisatie werd verkregen. Bij de vroege ochtend bezoeken lag de nadruk op het zoeken naar bij verblijfplaatsen zwermende vleermuizen.

De ten behoeve van de onderzoeksopzet gebruikte handleiding is enigszins gedateerd. In 2009 kwam de eerste versie uit van het Protocol Vleermuisinventarisatie, opgesteld door de Gegevensautoriteit Natuur, de Zoogdierverseniging en het Netwerk Groene Bureau's. In maart 2010 is hiervan een tweede, herziene versie uitgebracht. Bij dit protocol wordt voorafgaand aan onderzoek een inschatting gemaakt van de te verwachten soorten vleermuizen in een plangebied en de verschillende functies die aanwezig kunnen zijn (verblijfplaatsen, vliegroutes, foerageergebieden). Aan de hand hiervan wordt het aantal af te leggen veldbezoeken en de in te zetten methodes (bat detector, mistnet, visuele inspectie etc.) bepaald waarmee een voldoende betrouwbaar beeld kan worden verkregen van de vleermuiswaarden van een gebied.

Het plangebied betreft een nogal open agrarisch landschap met een aantal bomenlanen en haagstructuren. Bebouwing is slechts in beperkte mate aanwezig. Ingeschat wordt dat het aantal van zeven bezoekrondes in principe voldoende moet zijn om te kunnen komen tot een betrouwbaar beeld van de aanwezige vleermuiswaarden. Wel dient hierbij aangetekend te worden dat de optimale periode voor onderzoek naar de aanwezigheid van paarverblijfplaatsen in bomen en gebouwen van de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) de eerste helft van september is. In deze periode zijn géén veldbezoeken uitgevoerd, waardoor er een zeker risico bestaat dat paarverblijfplaatsen gemist zijn.

Soorten

In het onderzoeksgebied zijn tijdens het onderzoek in 2007 de volgende vier soorten vleermuizen waargenomen:

- gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*)
- ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*)
- laatvlieger (*Eptesicus serotinus*)
- rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*)

Dit soortspectrum komt goed overeen met de op grond van het landschapstype en de reeds bekende vleermuiswaarnemingen in het plangebied te verwachten soorten. In de Zoogdierdatabank van de Zoogdierverseniging zijn uit het plangebied en de omliggende kilometerhokken voor de periode 1988-2009 in totaal 176 vleermuiswaarnemingen aanwezig (zie onderstaande tabel). Het gaat hierbij om zes soorten vleermuizen. Behalve de reeds genoemde vier soorten zijn in de Zoogdierdatabank ook waarnemingen van de watervleermuis (*Myotis daubentonii*) en de meervleermuis (*Myotis dasycneme*) aanwezig. Deze twee soorten worden echter op grond van het landschap niet in het plangebied zelf verwacht.

soort	aantal waarnemingen
gewone dwergvleermuis	129
ruige dwergvleermuis	6
laatvlieger	24
rosse vleermuis	6
watervleermuis	5
meervleermuis	1
vleermuis ongedetermineerd	5
	176

Tabel 1. Overzicht van de in de Zoogdierdatabank aanwezige waarnemingen van vleermuizen in Atlasblok 45-31 (X = 140-144; y = 410-414) in de periode 1988-2009.

Functies - verblijfplaatsen

Tijdens het onderzoek in 2007 werd alleen direct buiten het onderzoeksgebied, bij een van de woningen aan het begin van de Mortelweg, een verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetroffen. Dat komt goed overeen met de verwachting, daar in het plangebied zelf bebouwing slechts spaarzaam aanwezig is.

Verblijfplaatsen in bomen zijn tijdens het onderzoek niet aangetroffen. Het is op grond van de rapportage niet goed in te schatten of er sowieso potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen (spechtenholen, rottingsgaten, scheuren, stukken loshangende schors e.d.) in de in het plangebied aanwezige bomenbestand aanwezig zijn. Hierover wordt niets vermeld in de rapportage.

Zoals reeds eerder vermeld heeft er zover bekend géén onderzoek plaatsgevonden naar de aanwezigheid van paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis in bomen en gebouwen, althans niet in de optimale periode hiervoor, zijnde de eerste helft van september. Hierdoor bestaat er een zeker risico bestaat dat paarverblijfplaatsen van deze soort gemist zijn. Dit risico is naar verwachting echter vrij klein.

In de te nieuw te bouwen woningen kunnen gemakkelijk voorzieningen voor vleermuizen worden aangebracht. Geadviseerd wordt hierover deskundig advies in te winnen.

Functies - vliegroutes

Het plangebied betreft een nogal open agrarisch landschap met een aantal bomenlanen en haagstructuren. In dergelijke landschappen gebruiken de meeste soorten vleermuizen opgaande structuren als bomenlanen, houtwallen en hagen om zich door het landschap te verplaatsen. Deze opgaande elementen worden daarnaast ook gebruikt als foerageerlocatie.

Tijdens het onderzoek in 2007 zijn op diverse plekken in het plangebied vliegroutes van vleermuizen waargenomen. In het rapport worden met name genoemd de Tuinbouwweg (vliegroute gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis), de bomenlaan van de Mortelweg (vliegroute gewone dwergvleermuis) en de bomenlaan ten oosten van een bedrijfloods (vliegroute gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis).

Volgens de Flora- en faunawet mogen vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde soorten (waaronder alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten) niet beschadigd, vernield, weggenomen of verstoord worden (artikel 11). Voorgenomen werkzaamheden zijn in strijd met deze bepaling wanneer de functionaliteit van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen in het geding komt. Op grond hiervan zijn ook de vliegroutes die van significant belang zijn voor het functioneren van een groep vleermuizen beschermd onder de Flora- en faunawet.

Probleem bij de rapportage uit 2010 is dat niet vermeld wordt welke aantallen vleermuizen gebruik maken van de in het plangebied waargenomen vliegroutes. Dit maakt het onmogelijk om het belang van deze vliegroutes voor vleermuizen in te schatten. Geadviseerd wordt hierover navraag te doen bij het bureau dat indertijd het onderzoek heeft verricht (Croonen Adviseurs).

In de rapportage wordt geadviseerd de waargenomen vliegroutes te handhaven. Met name voor de vliegroute langs de bomenrij naast de Tuinbouwweg zal dit niet al te veel problemen op leveren, daar deze buiten het eigenlijke plangebied ligt. Het volstaat om de hier aanwezige bomen te handhaven. Voor de overige vliegroutes geldt dat deze in principe ingepast zouden kunnen worden in de structuur van de aan te leggen woonwijk. Daarbij kan opgemerkt worden dat vliegroutes langs bomenrijen en houtwallen vrij gemakkelijk te mitigeren zijn door elders in het gebied vervangende structuren aan te planten. Ook de randen van de nieuwbouwwijk zelf zullen automatisch een vorm van geleiding bieden aan vleermuizen.

Functies - foerageergebieden

Het plangebied heeft momenteel voor vier soorten vleermuizen de functie van foerageergebied. De aan te leggen woonwijk zal een groen karakter krijgen met een uitgebreide beplanting van bomen en struiken en een aantal waterstructuren. Dergelijke groene wijken vormen in de praktijk een geschikt foerageerbiotoop voor drie van de waargenomen soorten vleermuizen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Er wordt om deze reden dan ook niet verwacht dat er ten gevolge van de plannen negatieve effecten zullen optreden op de kwaliteit van het plangebied als foerageergebied voor deze drie soorten vleermuizen.

Voor de rosse vleermuis geldt dat er ten gevolge van het verdwijnen van open landschap mogelijk licht negatieve effecten zullen optreden op de kwaliteit van het plangebied als foerageergebied. Probleem hierbij is dat uit de rapportage niet blijkt welke aantallen rosse vleermuizen van het plangebied gebruik maken om daar te foerageren. Dit maakt een inschatting van de zwaarte van eventuele negatieve effecten op de rosse vleermuizen in de regio onmogelijk. Naar verwachting zullen er ook in de nieuwe situatie - afhankelijk van de precieze inrichting van de wijk - mogelijkheden bestaan voor rosse vleermuizen om in de wijk te foerageren. Daarnaast kan nog worden opgemerkt dat rosse vleermuis een zeer mobiele soort is die gemakkelijk grotere afstanden aflegt tussen de verblijfplaatsen en de foerageergebieden. De rosse vleermuizen die momenteel in het plangebied aanwezig zijn kunnen eventueel makkelijk uitwijken naar alternatieve foerageergebieden in de omgeving. Ingeschat wordt dan ook dat de aanleg van de wijk niet tot significant negatieve effecten op de in de regio aanwezige rosse vleermuizen zal leiden.

Conclusies en aanbevelingen

Op grond van een vergelijking tussen de tijdens een inventarisatie in 2007 waargenomen en de verwachte vleermuiswaarden in het plangebied 'Geerpark' bij Vlijmen wordt ingeschat dat de kans dat er tijdens het in 2007 uitgevoerde onderzoek naar de vleermuiswaarden significante waarden zijn gemist klein is.

Er bestaat wel een zeker risico dat er paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis gemist zijn. Dit risico is naar verwachting echter vrij klein.

De aanleg van de woonwijk zal mogelijk (licht) negatieve effecten hebben op enkele in het plangebied aanwezige vliegroutes van vleermuizen. Probleem bij de beoordeling van eventuele negatieve effecten is dat er onduidelijkheid bestaat over het belang van de in 2007 in het plangebied waargenomen vliegroutes. In het beoordeelde rapport worden géén aantallen vleermuizen genoemd die van deze vliegroutes gebruik maken. Geadviseerd wordt hierover navraag te doen bij het bureau dat indertijd het onderzoek heeft verricht. Mogelijk negatieve effecten op de vliegroutes van vleermuizen in het plangebied kunnen overigens vrij gemakkelijk voorkomen dan wel gemitigeerd worden.

Het groene karakter van de aan te leggen woonwijk biedt kansen voor vleermuizen ten aanzien van verblijfplaatsen en foerageerlocaties. Geadviseerd wordt deskundig advies in te winnen over een vleermuisvriendelijke inrichting van de wijk.

Bronnen

Bureau B&B & atelier Loos van Vliet, 2010. Geerpark - Gemeente Heusden. Stedenbouwkundige opzet.

Croonen Adviseurs, 2010. Flora- en faunaonderzoek Geerpark, Vlijmen. Croonen Adviseurs, Rosmalen.

Helmer, W., H.J.G.A. Limpens & W. Bongers, 1987. Handleiding voor het inventariseren en determineren van Nederlandse vleermuissoorten met behulp van bat-detectors. Stichting Vleermuisonderzoek, Soest.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur, 2010. Vleermuisprotocol 2010. www.gegevensautoriteitnatuur.nl en www.netwerkgroenebureaus.nl.